ZAM in 2023

Face Forward Festival & The ZAM Nelson Mandela Lecture 2023 @ Elzo Bonam

ZAM

ZAM Magazine
+31 (0)20 531 8497
Tussen de Bogen 66
1013JB Amsterdam

www.zammagazine.com
facebook.com/zamthemagazine.com
instagram.com/zammagazine
x.com/zammagazine

Introductie

Ons platform kijkt terug op een zeer actief jaar waarin succesvolle activiteiten, gevolgd door aanzienlijke groei van het bereik van onze verhalen en ingrijpende veranderingen in het hart van de organisatie elkaar afwisselden.

Hoewel de organisatie voor grote uitdagingen stond – met name op financieel gebied – kan aan het einde van het verslagjaar gezegd worden dat de geplande transitie met succes is voltooid. Er is een nieuw team aangetreden, met nieuwe leiding en jonge leden op essentiële onderdelen zoals web-editing, sociale media en de coördinatie van het onderzoeksjournalistiek project. Het team, dat nauw samenwerkt met ons uitgebreide netwerk, versterkt op deze manier de band met de gemeenschap van Afrikaanse creatieven en changemakers nog meer.

Langjarige betrokkenen bleven zich overigens inzetten voor de kennisoverdracht en hun bijdrage aan het werk van ZAM.

Het jaar begon met de vierde editie van ZAM's vlaggenschip, de Nelson Mandela Lezing, als onderdeel van het voor het eerst breder opgezette en drukbezochte festival Face Forward, in het Internationaal Theater Amsterdam. Het jaar werd afgesloten met een primeur: een kortdurende verkoop expositie in onze eigen studio, Art at the Heart of ZAM.

Dit beknopte jaarverslag belicht deze activiteiten en de vele gebeurtenissen in de tussenliggende maanden.

Het Face Forward Festival en de ZAM Nelson Mandela Lezing

Face Forward Festival & The ZAM Nelson Mandela Lecture 2023 @ Sindiso Nyoni

Jennifer Tosch (Black Heritage Tours): *"It was fa-bu-lous!"*
Bram Vermeulen (journalist en programmamaker): *"Alles tijdens dit festival ademde urgentie."*
Mitchell Esajas (Black Archives): *"Chigumadzi's toespraak was een van de beste die ik ooit hoorde."*
Simon Blom (stadsdeelbestuurder Zuidoost): *"Dit festival bood een ovetuigend staaltje Afro-futurisme."*

De vierde editie van de ZAM Nelson Mandela Lezing werd dit keer verzorgd door een drietal sprekers en was ingebed in een bredere, festivalesque programmering. Het programma omvatte, naast de lezing, zes deelsessies, een film- en audioprogramma. Er was ook een boekenmarkt, een beeldende kunstinstallatie en de expositie van enkele kunstwerken.

Een online enquête bevestigde dat het publiek het festivalachtige karakter zeer waardeerde. De deelsessies werden zonder uitzondering goed bezocht en als 'inhoudelijk interessant', 'van hoog niveau', goed gemodereerd en 'organisatorisch uitstekend verzorgd' beoordeeld. Het hoofdprogramma, met de drie sprekers en verschillende culturele acts, losjes geïnspireerd door de waarden van Nelson Mandela, ontving open doekjes en staande ovaties. De diverse perspectieven zorgden ook tijdens de drukbezochte after talk voor levendige discussies.
De deelprogramma's behandelden het werk van de Zuid-Afrikaanse fotograaf Ernest Cole, het belang van de Mandela-waarden voor de protestbeweging in Iran, het kunstwerk Ode aan Winnie, geschonken aan ZAM door Patricia Kaersenhout, het belang van Afrikaanse onderzoeksjournalistiek, en de rol van kunst in de zoektocht naar zingeving en 'belonging.'

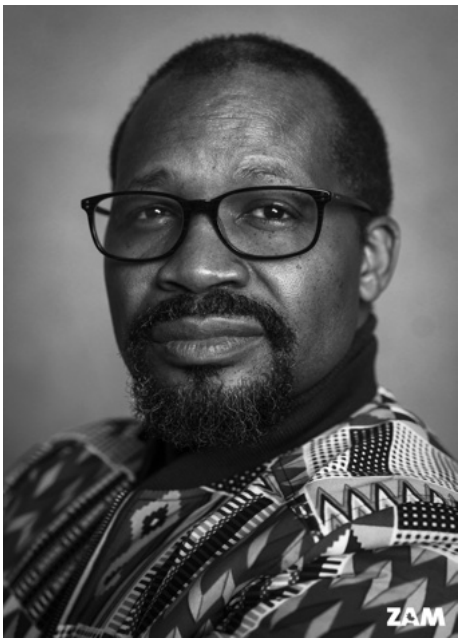

Panashe Chigumadzi, Marcus Desando, en Jerry Afriyie @ Rachel Corner

De sprekers van de 2023 ZAM Nelson Mandela Lezing waren Marcus Desando, de Zuid-Afrikaanse directeur van het Prins Claus Fonds; Panashe Chigumadzi, de Zimbabwaans/Zuid-Afrikaanse schrijfster en wetenschapper; en mensenrechtenactivist Jerry Afriyie.

Alle toespraken maakten diepe indruk op het publiek. Met trots stellen we vast dat Chigumadzi's pleidooi om Zuid-Afrika en andere Afrikaanse landen niet over het hoofd te zien bij de verwerking van het Nederlandse koloniale en slavernijverleden, nadien verschillende media haalde en onderwerp van gesprek was bij after talks, onder meer in Pakhuis de Zwijger. Fragmenten van haar speech werden vertoond tijdens exposities van The Black Archives in Amsterdam en Utrecht.

Face Forward Festival & The ZAM Nelson Mandela Lecture 2023 @ Elzo Bonam

Op zondag 5 februari 2023 werkten de volgende personen en organisaties mee aan het programma: Panashe Chigumazi, Marcus Desando, Jerry Afriyie, Marja Buijsje, Lloyds Company, Soweto Skeleton Dancers, Ms. Aba, Sifiso Khanyile, Ntjam Rosie, Bram Vermeulen, HER Collective, Jacqueline van Nugteren, Randall Maarman, Jan Meyer, Huib Bakker, Nathalie van der Hoeven, Casper van de Dool, Harlette de Ree, Milan Hermes, Leonie Verburg, Jeroen Hardijzer, Marjorie Boston, Ngina Kirori, Sean Fitzpatrick, Rachel Corner, Theophilus Abbah, Elizabeth Banyi, Emmanuel Mutazimbwe, Joumana El Zein Koury, Junior Mthombeni, Patricia Kwersenhout, Farhad Golyardi, Mardjan Seighali, Els Barents, Bahram Sadeghi, Farren van Wyk, Bart Luirink, Ernestine Comvalius, Touria Meliani, Sites of Memory, Ikenna Azuike, Zhinia Noorian, Afrovibes, Marian Genet, Athenaeum Boekhandel, Pim Deul, Lhola Amira, Sindiso Nyoni en Elzo Bonan.

De artistieke leiding lag in handen van Monique ten Berge. Met dank aan Ikenna Azuike en Jerry Afriyie voor advies. Communicatie Nicole Santé. Fondswering Celine Bosman. Vormgeving Sindiso Nyoni en Oliver Barstow.

Het evenement kwam tot stand met steun van de Gemeente Amsterdam, Studio Dumas, het Amsterdams Fonds voor de Kunst, Postcode Loterij Nederland, Stichting Democratie &Media, het VEVAM Fonds, het Van Ewyck Stichting.

Het Comité van Aanbeveling bestaande uit Burgemeester Femke Halsema, Adriaan van Dis, Conny Braam, Mpho Tutu, Zakes Mda, Hennah Draaibaar en Marjan Goslings werd in de aanloop van de afgelopen editie versterkt door ITA directeur Clayde Menso en mensenrechtenactivist Jerry Afriyie.

Een volledig verslag van het programma is te vinden in de bijlage onderaan dit verslag.
Een videoregistratie van lezing en programma hier

ZAM en de Afrikaanse onderzoeksjournalistiek

In de afgelopen jaren heeft ZAM zich intensief ingezet voor het opzetten en uitbreiden van een netwerk van Afrikaanse onderzoeksjournalisten, wat aanzienlijke resultaten heeft opgeleverd. Het netwerk strekt zich inmiddels uit over tientallen landen op het Afrikaanse continent. Jaarlijks coördineert ZAM naast individuele projecten diverse transnationale onderzoeken, die voortkomen uit directe uitwisselingen van ideeën met collega's uit Afrika. Het redactieteam van ZAM is actief betrokken bij het verder verfijnen, onderbouwen en gereedmaken voor publicatie van deze onderzoeken. Ook in 2023 is het bereik van deze initiatieven verder vergroot, mede door samenwerkingsovereenkomsten met internationale publicatieplatforms zowel binnen Afrika als daarbuiten.

In 2023 werd het jaar afgetrapt met de lancering van een nieuw transnationaal onderzoek naar democratische trends in vijf Afrikaanse landen. Onder de titel "Cry Freedom" werden schokkende feiten blootgelegd over politiek gemotiveerde vervolging, verdwijningen en martelingen door veiligheidsdiensten en andere door Afrikaanse overheden gefinancierde actoren. Tegelijkertijd werd opgemerkt dat diep gemotiveerde protestbewegingen, vaak aangedreven door jongeren, in de onderzochte landen Uganda, Kenia, Nigeria, Zimbabwe en Kameroen opkwamen. De geconstateerde repressie lijkt dan ook vooral een reactie te zijn op deze opstandigheid.

Het onderzoek kreeg brede media-aandacht in acht Afrikaanse landen, maar ook internationale media zoals de Britse Guardian en het Nederlandse NRC besteedden er uitvoerig aandacht aan.

Cry Freedom @ Sindiso Nyoni, 2023

Het onderzoek werd verricht door Emmanuel Mutaizibwa (Uganda), Chief Bisong Etahoben en Elizabeth BanyiTabi (Cameroon), Ngina Kirori (Kenya), Theophilus Abbah (Nigeria) en Brezh Malaba (Zimbabwe). Vier van hen namen deel aan een door ZAM georganiseerd werkbezoek ter gelegenheid van de lancering van het rapport. Naast publieke optredens, zoals tijdens het Face Forward Festival, gingen de Afrikaanse collega's in gesprek met onder meer vertegenwoordigers van Free Press Unlimited, het Afrika Studie Centrum en het Ministerie van Buitenlandse Zaken alsmede met redacteuren van verschillende Nederlandse media.

In de ZAM studio werd een publieke redactievergadering onder leiding van ZAM's Investigations Editor Evelyn Groenink, waarbij de Afrikaanse collega's aanwezig waren. Ook de Ghanees/Nederlandse activist Jerry Afriyie nam deel aan deze vergadering.

Bekijk de video van de redactievergadering hier

Making of Migration @ Sindiso Nyoni, 2023

In de loop van 2023 zagen nog twee nieuwe transnationale onderzoeken het licht.

In "The Making of Migration", gepubliceerd in oktober, laten onderzoekers zien dat:

- *"Awareness campaigns about the risks of (illegal) migration, even the risk of dying, have little to no effect;"*
- *"Aspiring migrants feel sadness about the state of their countries, but have little hope for change as their ruling elites are seen as corrupt and oppressive;"*
- *"The fact that the overwhelming majority of African migrants remain stuck in miserable conditions in the Gulf, Sahel, and North Africa was also no deterrent for new migrants."*

Het onderzoek werd uitgevoerd door Elizabeth BanyiTabi, Emmanuel Mutaizibwa, Ngina Kirori, Theophilus Abbah en Brezh Malaba.

Public Servants @ Sindiso Nyoni, 2023

In “Public Servants,” gepubliceerd in december 2023 en samengesteld op basis van onderzoek in Uganda, Nigeria, Malawi, Ghana en Kenia, wordt gedemonstreerd hoe toegewijde ambtenaren erin slagen om ondanks vaak sterk gecorrumpeerde systemen toch het publiek van dienst te zijn. Je kunt het artikel lezen via deze link.

Het onderzoek werd uitgevoerd door Taiwo Adebulu, Josephine Chinele, Ngina Kirori, Zack Ohemeng Tawiah en Stephen Kafeero.

Overige gepubliceerde onderzoeken in 2023:
The Wealth Beneath Their Feet. Southern Africa’s Mining Scars (link) door Chris Kapfumvuti (Zimbabwe), Charles Mafa en Linda Soko (Zambia) en Estacio Valoi (Mozambique),

The Outrage of Collapsing Buildings (link) door Omolabake Fasogbon, Nigeria, en Raquel Muigai, Kenia.

Medio 2023 werd de basis gelegd voor een zogenaamd ‘Arizona-onderzoek’ naar de moord op de Kameroense journalist Martinus Zogo en het onderzoek dat tot zijn dood leidde. De naam ‘Arizona’ verwijst naar een eerder onderzoek in deze Amerikaanse staat, dat werd voortgezet door collega’s nadat de journalist die het startte werd vermoord. Het motto luidt: “You can kill the journalist, but you can’t kill the story.”

De resultaten van het Zogo-onderzoek werden in 2024 onder grote internationale aandacht gepresenteerd.

Ook in 2023 werden deelnemers aan het onderzoeksjournalistieke netwerk van ZAM geconfronteerd met intimidatie, tegenwerking en verdachtmaking. ZAM werkt nauw samen met internationale partners, zoals de Media Defence (UK), Free Press Unlimited (NL) en de Nederlandse Vereniging van Journalisten (NL) teneinde collega’s zo adekwaat mogelijk bij te staan en te beschermen.

Nieuwe directeur van ZAM: Sean Fitzpatrick

Sean Fitzpatrick

In januari trad Sean Fitzpatrick aan als directeur van ZAM. Hij volgde in deze functie Bart Luirink op, die sinds de oprichting van ons platform in 2007 als hoofdredacteur diende.

Fitzpatrick's benoeming werd met het volgende bericht bekendgemaakt naar lezers, donateurs, partners en subsidiegevers:

"At ZAM we bring the stories, insights and perspectives of independent African creatives and innovators in investigative journalism, photography, art and opinion to the attention of a growing international audience. Motivated by ideals of equality and self-determination ZAM, together with our network of over 1200+ African creatives, pushes ever onwards with our mission of building a world beyond them and us.
We continually endeavour to reach wider audiences and create greater visibility for our publications and events. Simultaneously we are committed to establishing a more durable foundation in terms of operations, funding and income. To help us achieve these goals ZAM has decided to appoint a new director to lead our organisation into the future. We are happy to announce that Sean Fitzpatrick has been appointed to this role.

The time has come for ZAM to reinvent itself. We want to build on existing networks and expertise. But at the same time there is a need for fresh ideas, for a creative innovator whose digital skills will assist us in exploring new funding opportunities – and reaching out to the next generation of African and Afro-European change-makers. Sean Fitzpatrick is familiar with ZAM, but his critical and out-of-the-box thinking will compel ZAM to push its boundaries. Welcome to the ZAM family, Sean!"

Annelies Verdoolaege, Chair board of governors:

"I am beyond ecstatic about Sean taking over as ZAM's new executive director. He brings dedication, lots of skills, experience and innovation to our platform. I will of course remain available to help serve the rapidly growing network of African creatives and change-makers that I hold so dear, but no longer in a central role. While I take a step back, the process of building knowledge and solidarity, so crucial to our organisation, will move to the next level."

Bart Luirink, ZAM editor:

"My passion for photography, film and journalism, tied with my African roots give me ideal credentials for this role. ZAM has so much potential. I believe ZAM can help us all understand our world in a deeper, more meaningful way. We've got some really solid, fresh ideas for getting our work out there. It's a very exciting time for ZAM right now."

Studio ZAM

Filmscreening Murder in Paris van Enver Samuel @ Zeb Ngobese

In de lente van 2023 organiseerde ZAM een drietal drukbezochte publieksbijeenkomsten als onderdeel van het Studio ZAM programma:

24 maart | Screening Murder in Paris (link), Enver Samuel (Zuid-Afrika)

12 april | Screening van de documentaire A New Country (link), Sifiso Khanyile (Zuid-Afrika)

24 mei | Bram Vermeulen in gesprek (link) met Femke van Zeijl naar aanleiding van haar boek over Nigeria, De doe-het-zelf maatschappij.

ZAM Boekenclub van lezers en schrijvers

De in het voorjaar gelanceerde ZAM Boekenclub van lezers en schrijvers (link), een initiatief van Wim Bossema en Vamba Sherif, organiseerde een eerste bijeenkomst op 6 juni en had de bestseller van Mohamed Mbougar Sarr, De Diepst Verborgen Herinnering van de Mens, in het najaar volgde een tweede editie waarin Sarr's inspiratie Yambo Ouologuem's De Onvermijdelijkheid van Geweld ter discussie stond. De Boekenclub heeft inmiddels meer dan honderd leden.

Publieksgesprek: Liquid Traces. Replacing our Borders

Afrovibes 2023 | Liquid Traces.
In het kader van het jaarlijkse Afrovibes Festival (oktober 2023) organiseerde ZAM i.s.m. De Balie een uitverkocht publieksgesprek: Liquid Traces. Replacing our Borders (link). Aan het gesprek werd deelgenomen door Farren van dyk, Julia Beth-Harris, Giya Makondo-Wills en Christl Wolfram.

The panelists, moderated by Kiya Makondo-Wills, delved into the complexity of the African diaspora's liquid roots, tracing their path from Africa to the Americas, the Caribbean, and the West and uncovered the linguistic and artistic connections that bridge cultures across continents. The discussion looked at how these connections shape our identities as the diaspora, and how they are reflected in art. The panelists highlighted how artistic expressions act as both resistance and reconciliation, help interpret the past and maintain ties to cultural roots.

The State vs. Mandela & The Others
Ter gelegenheid van de 60ste verjaardag van het begin van het zgn. Rivonia Proces organiseerde ZAM in samenwerking met de Bijlmerbios op 6 december een screening van The State vs. Nelson Mandela & The Others (link).

Mandela Landscape in Zuid-Afrika Huis
Het door kunstenaars Anton Corbijn en Berend Strik vervaardigde en aan ZAM geschonken kunstwerk, Mandela Landscape, werd in juni en juli tentoongesteld in het in Amsterdam gevestigde Zuid-Afrika Huis (link).

Art in the Heart of ZAM, kunst van Sindiso Nyoni's @ Raisa Mulder

Art in the Heart of ZAM

Meer dan 60 kunstwerken, verworven uit schenkingen aan ZAM, vormden deel van de eerste expositie in de studio van ZAM. In het weekend van 15 t/m 17 december werd de expositie bezocht door vele tientallen belangstellen. De opbrengsten van de 15 – 20 verkochte werken komen geheel ten goede aan het werk van ZAM.

Ter gelegenheid van de expositie werd een speciale catalogus (link) samengesteld.

Bestuur & Team

Het bestuur:
Annelies Verdoolaege, voorzitter
Gerard Wieffer, secretaris
Jan Meijer, penningmeester
Angelique Mbundu
Randall Maarman
Babah Tarawally
Maria Kint
Margriet van der Waal (trad in de loop van 2023 uit het bestuur)

Het team in 2023:
Bart Luirink, hoofdredacteur
Sean Fitzpatrick, directeur
Evelien Groenink, investigations editor
Milan Hermes, Kleptocracy projectcoördinator
Anna Kucma, photo- & webeditor
Will Boase, Devi Pillay, copy editors

In december 2023 heeft Farren van Wijk de rol van photo – webeditor overgenomen van Anna Kucma.